

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра екології агросфери та екологічного контролю

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету
Ю.В. Коломієць

25 05 2024 р

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри

екології агросфери та екологічного контролю

Протокол № 7 від « 15 » травня 2024

Завідувач кафедри

О.І.Наумовська

“РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП 101 Екологія

Гарант ОП

М.М.Ладика

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

МЕТОДОЛГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Галуз знань - 10 Природничі науки

Спеціальність 101 Екологія

Освітня програма – Екологічний контроль та аудит

Факультет захисту рослин, біотехнологій та екології

Розробник: доцент, к.с.-г.н., Наумовська О.І.,

кафедра екології агросфери та екологічного контролю

Київ-2024

1. Опис навчальної дисципліни

Методологія та організація наукових досліджень

Галузь знань, спеціальність, освітня програма		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	101 Екологія	
Освітня програма	«Екологічний контроль і аудит» Цикл загальної підготовки Обов'язкові компоненти ОПП	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістовних модулів	2	
Курсовий проект (за наявності)	відсутній	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Денна	Заочна
Рік підготовки	1	1
Семестр	1	2
Лекційні заняття	30	4
Практичні, семінарські заняття	30	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	60	146
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Передбачається, що викладання курсу "МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ":

- формує цілісне уявлення про науку як систему знань і знаряддя пізнання;
- сприяє усвідомленню системності і єдності знання про життя на Землі - знання про природу і людину;
 - допомагає формувати погляди на методологію наукового пізнання;
 - розкриває сутність загальнонаукових та спеціальних методів і принципів проведення екологічних досліджень;
 - переконує у необхідності володіння навичками оформлення результатів дослідження, що робить їх доступними для широкого наукового загалу;
 - максимальною мірою сприяє розвитку наукової творчості майбутнього фахівця-еколога у будь-якій діяльності, зокрема у сфері екології та охорони навколишнього середовища.
 - позитивно впливає на добір етичних норм щодо збереження біологічної та ландшафтної різноманітності як запоруки виживання людства;
 - сприяє устремлінню набуття критичного обсягу сучасних екологічних знань, який дозволяє орієнтуватись серед складних екологічних проблем та зайняти мотивовану громадянську позицію у складних ситуаціях.

Вимоги щодо знань і вмінь, набутих внаслідок вивчення дисципліни "МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"

Формуючи систему знань, екологічну та етичну культуру майбутнього еколога,

курс "МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ" передбачає, що студенти набудуть знань про:

- науку як систему знань і знаряддя пізнання;
- системність і єдність знання про життя на Землі - знання про природу і людину;
- організацію наукових досліджень;
- методики та методи, що використовуються в екології;
- науковий пошук.

Студенти повинні:

знати:

- основні поняття про науку та наукові знання; сучасну класифікацію наук;
- поділ наукових досліджень на фундаментальні та прикладні;
- поняття проблеми, теми та предмета наукових досліджень;
- методику постановки експерименту;
- організацію наукових досліджень в наукових установах та вузах України;
- методологічні основи та етапи наукових досліджень;
- порядок планування наукового дослідження;
- порядок та способи отримання необхідної наукової інформації;
- методи опрацювання наукової літератури та її огляд;
- методику узагальнення отриманих результатів досліджень;
- вимоги до оформлення звітної науково-дослідної роботи;
- Вимоги ДАК України щодо структури та оформлення наукових статей для публікації у фахових виданнях; вимоги до структури та оформлення магістерської випускної роботи.

уміти:

- вибрати тему наукового дослідження;
- здійснювати пошук необхідної інформації, включаючи і можливості „Інтернету”;
- здійснювати опрацювання та узагальнення інформації з наукових джерел;
- організувати та виконувати прикладні наукові дослідження з використанням стандартних методик;
- обробляти результати проведених досліджень та формулювати висновки;
- оформляти результати науково-дослідної роботи у відповідності з вимогами Держстандарту України для звіту або публікації.

Набуття компетентностей (відповідно до затвердженого Стандарту вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія», Наказ Міністерства освіти і науки України 04.10.2018 р. № 1066):.

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК03. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК08. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК09. Обізнаність на рівні новітніх досягнень, необхідних для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

ФК11. Здатність до використання принципів, методів та організаційних процедур дослідницької та/або інноваційної діяльності.

ФК12. Здатність застосовувати нові підходи до аналізу та прогнозування складних явищ, критичного осмислення проблем у професійній діяльності.

ФК13. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефаківців.

ФК16. Здатність до самоосвіти та підвищення кваліфікації на основі інноваційних підходів у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

ФК17. Здатність самостійно розробляти екологічні проекти шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових ідей.

ФК18. Здатність оцінювати рівень негативного впливу природних та антропогенних факторів екологічної небезпеки

Очікувані програмні результати навчання:

ПР03. Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції природознавства, сталого розвитку і методології наукового пізнання.

ПР06. Знати новітні методи та інструментальні засоби екологічних досліджень, у тому числі методи

ПР08. Уміти доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу.

ПР11. Уміти використовувати сучасні інформаційні ресурси з питань екології, природокористування та захисту довкілля.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Наукова діяльність. Основні наукові методи.

ТЕМА 1. Наука як продуктивна сила.

Об'єкт та предмет курсу . Мета, завдання і структура курсу. Предмет і сутність науки та її головна функція. Класифікація наук, структурні елементи науки, їх характеристика. Етапи становлення і розвитку науки. Сутність наукового пізнання, знання та наукового дослідження. Функції знання.

Науково-технічний потенціал України. Організаційна структура науки. Пріоритетні напрями розвитку науки. Організація науково-дослідницької діяльності в Україні. Система підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів та їх занятість.

Тема 2. Формування вченого як особистості та режим його праці. Виховання творчих здібностей. Мотиви наукової діяльності.

Основні психологічні риси вченого. Працелюбність. Багатознання. Особиста ініціатива. Критичне осмислення досягнень науки.

Особливості розумової праці. Фактори підтримання високої працездатності. Організація робочого місця. Раціональне використання часу. Психологічні особливості інтелектуальної праці.

Тема 3. Основні положення наукової методології.

Місце теорії у наукових дослідженнях. Гносеологічний, логічний і методологічний підходи. Методологія. Наукова ідея. Гіпотеза. Закон. Закономірності. Принципи. Аксиома. Теореми. Категорія.

Методологія і методи наукового пізнання. Принцип всезагального взаємозв'язку. Принцип єдності якості та кількості. Принцип відображення. Діалектичний та герменевтичний підходи в юридичних дослідженнях.

Відмінності загальної та часткової методології. Сутність трьох основних груп законів наукового пізнання – окремих, особливих, загальних.

Тема 4. Загальні методи наукових досліджень.

Основні групи загальних методів. Емпіричні методи. Аналізі синтез. Абстрагування. Індукція і дедукція. Моделювання.

Логічні закони та практика. Закон тотожності. Омонімія. Синонімія. Закон протиріччя. Умовивід. Правила аргументації. Правила доказу. Спростування доказів.

Змістовний модуль 2. Організація творчої діяльності дослідника.

Тема 5. Організація наукового дослідження.

Сутність та основні етапи організації досліджень. Визначення проблеми та її конкретизація. Попередня розробка теоретичних положень. Розробка гіпотез. Вибір проблеми та вимоги до теми дослідження. Визначення мети і завдань наукового

дослідження. Конкретизація проблеми дослідження. Визначення методики та методів дослідження.

Застосування системного підходу в наукових дослідженнях. Правила оформлення результатів наукових досліджень.

Тема 6. Інформаційні бази наукових досліджень.

Роль інформації в наукових дослідженнях та класифікація наукових документів.

Якість інформації в науковому дослідженні.

Структура та призначення наукових документів.

Принципи збору інформаційного матеріалу. Склад і структура наукових матеріалів.

Процес збору матеріалів. Характеристика релевантної, бібліографічної та основної інформації.

Тема 7. Сутність магістерської роботи. Спеціальні методи екологічних досліджень.

Поняття «методика» і «робоча методика».

Спеціальні методи. Методи спостереження та збору даних.

Порівняльні та історико-порівняльні методи. Методи аналізу.

Структура навчальної дисципліни

азви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л. п.т./ л. ск.т.	п. п.т./ п. ск.т.	лаб	інд	с.р. п.т./ с.р. ск.т.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Наукова діяльність. Основні наукові методи												
Тема 1. Наука як продуктивна сила.	15	4	4			7	10/-	2/-				8/-
Тема 2. Формування вченого як особистості та режим йогопраці.	15	4	4			7	10/-		2/-			8/-
Тема 3. Основні положення наукової методології.	15	4	4			7	10/-	2/-				8/-
Тема 4. Загальні методинаукових досліджень.	15	4	4			7	10/-		2/-			8/-
Разом за змістовим модулем 1	60	16	16			28	40	4	4			32
Змістовий модуль 2. Організація творчої діяльності дослідника												
Тема 5. Організація наукового дослідження	20	4	4			12	10/-		2/-			8/-
Тема 6. Інформаційні бази наукових досліджень	20	4	4			112	11/-	2/-				9/-

Тема 7. Сутність магістерської роботи. Спеціальні методи екологічних досліджень	20	6	6			10	11/-		2/-			9/-
Разом за змістовим модулем 2	60	14	14			32	32/-	2/-	4/-			26/-
Усього годин	120	30	30			60	72/-	6/-	8/-			58/-

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	2		
1.	Тема 1. Наука як продуктивна сила.	2	
2.	Тема 2. Формування вченого як особистості та режим його праці.	2	2
3.	Тема 3. Основні положення наукової методології.	2	
4.	Тема 4. Загальні методи наукових досліджень. Відображення результатів наукових досліджень.	2	2
5.	Тема 5. Організація наукового дослідження	2	2
6.	Тема 6. Пошук інформації в процесі наукової роботи. Інформаційні бази наукових досліджень.	2	
7.	Тема 7. Спеціальні методи екологічних досліджень.	2	2
	Разом	14	8

5. Теми семінарських занять (не передбачено навчальним планом)

6. Теми лабораторних занять (не передбачено навчальним планом)

7. Індивідуальні завдання

1. Наукове обґрунтування теми магістерської роботи
2. Виконання індивідуального завдання.
3. Класифікація наукових документів, їх структура та призначення
4. Види і форми наукових досліджень.
5. Процеси наукового екологічного дослідження.
6. Організація, планування, облік і контроль науково - дослідної роботи.
7. Місце і роль наукових досліджень у професійній підготовці сучасного еколога.
8. Інтелект і пізнання. Інтелект індивіда; інтелект колективу; наукові школи.
9. Формування вченого як особистості. Вимоги до еколога-дослідника: інтелектуальні, етичні, кваліфікаційні, громадські. Організація творчої діяльності: Робочий день науковця. Робоче місце науковця. Ділове спілкування, листування, розмова по телефону.
10. Основні положення науки, що визначають науково-технічний прогрес.
11. Закони України щодо наукової та науково-технічної діяльності.
12. Зміст і сфера впливу нормативного документу - ДСТУ 3008-95 Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення.
13. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.
14. Законодавче і нормативне забезпечення наукових досліджень в екології
15. Сучасні носії та джерела наукової інформації (бази даних, програмні продукти тощо).

16. Принципи збору інформаційного матеріалу.
17. Загальні методи наукових досліджень.
18. Спеціальні методи екологічних наукових досліджень.
19. Методи збору та узагальнення Інформації.
20. Системний підхід як основа досліджень в екології.
21. Географічний метод та його застосування в екологічних дослідженнях.
22. Методи систематики та таксономії в екології.
23. Історичний метод в екологічних дослідженнях.
24. Математичні методи в екологічних дослідженнях.
25. Фізичний метод в екологічних дослідженнях.
26. Хімічний метод в екологічних дослідженнях.
27. Польові методи обліку, спостереження та збору даних.
28. Методи аналізу: інформаційно-логічного, детермінованого факторного, стохастичного (кореляційного) факторного аналізу.
29. Порівняльний метод досліджень в екології.
30. Методи прогнозування.

8. Зразки контрольних питань, комплектів тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. **Особи, які мають вищу освіту і здійснюють науково-дослідну (у науково-дослідних установах) або науково-педагогічну (зкладах вищої освіти) діяльність, – це:**
 А. кандидати наук Б. викладачі закладів вищої освіти В. наукові працівники Г. доктори наук
2. **В Україні ступінь магістра вперше було запроваджено в:**
 А. 1995 р. Б. 1992 р. В. 2000 р. Г. 1999 р.
3. **Освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні вищої освіти і присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, – це:**
 А. бакалавр Б. молодший бакалавр В. магістр Г. доктор філософії
4. **Освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом (науковою уста- новою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої осві- ти відповідної освітньої програми, – це:**
 А. бакалавр Б. молодший бакалавр В. магістр Г. доктор філософії
5. **Сукупність ресурсів і можливостей сфери науки будь-якої системи (країни, території, галузі, підприємства) за наявних форм організації та управління ефективно вирішувати виробничі завдання, – це:**
 А. науково-технічний потенціал Б. науковий потенціал В. науково-технічна діяльність Г. технологізація економіки
6. **Сукупність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, які спрямовуються у сферу науково-технічної діяльності і здатні забезпечити ефективніше використання суспільної праці, – це:**
 А. науково-технічний потенціал Б. науковий потенціал В. науково-технічна Г. технологізація економіки діяльність
8. **Визначте, які з наведених назв належать до наукових ступенів:**
 А. академік Б. член-кореспондент В. професор Г. доцент Д. магістр Е. доктор філософії Ж. доктор наук
9. **Назвіть ознаки наукової школи:**
 А. наявність наукового лідера
 Б. наявність докторів і докторів філософії
 В. висока наукова кваліфікація дослідників, згуртованих навколо лідера
 Г. значущість отриманих наукових результатів у певній галузі
 Д. оригінальність методики досліджень
 Е. наявність відповідної матеріальної бази, територіальної єдності
10. **Назвіть суб'єктів наукової діяльності:**
 А. науково-педагогічні Б. студенти, асистенти В. вчені Г. наукові працівники Д. наукові установи Е. всі відповіді вірні

12. Молодий вчений в Україні – це особа віком до:

- А. 25 років Б. 28 років В. 35 років Г. 40 років Д. 45 років Е. 30 років

Тестові завдання 2

1. Дайте визначення поняття «наукове дослідження»:

А. цілісний підхід до вивчення окремих явищ

Б. застосування історичного підходу до пізнання дійсності

В. цілеспрямоване вивчення явищ і процесів, аналіз впливу на них різних факторів, а також вивчення взаємодії між ними

2. Які риси характерні для наукового дослідження:

А. послідовність Б. актуальність В. доказовість Г. об'єктивність Д. відтворюваність Е.

точність Ж. реальність

3. Відображає проблему в її характерних рисах і в такий спосіб окреслює межі

дослідження, конкретизуючи основний задум та створюючи передумови успіху роботи в цілому, – це:

А. тема Б. закономірність В. положення Г. ідея

4. Об'єкт дослідження – це:

А. підприємство або галузь

Б. процес чи явище, яке породжує проблемну ситуацію і обране для дослідження

В. навколишній матеріальний світ і його відображення у свідомості людини

Г. те, на що спрямований процес пізнання

5. Назвіть головні етапи наукового дослідження за черговістю проведення:

А. встановлення наукового закону

Б. проведення експерименту

В. узагальнення наукових факторів

Г. формулювання понять, суджень

Д. доведення правильності гіпотез

Е. висунення гіпотез

Ж. виникнення ідеї

6. Знайдіть правильну відповідь (встановіть відповідність терміну та його визначення):

6.1. Аксиома

А. це об'єктивний, істотний, внутрішній, необхідний і стійкий зв'язок між явищами, процесами

6.2. Положення

Б. це положення, яке є початковим, тим, що не вимагає доказів і з якого за встановленими правилами виводяться інші положення

6.3. Закон В. це:

1) нове інтуїтивне пояснення події або явища;

2) провідне стрижневе положення в теорії

6.4. Ідея

Г. наукове твердження, сформульована думка

7. За яких умов гіпотеза переконлива:

А. не суперечить принципам наукового пізнання

Б. ураховує раніше відомі в науці закони

В. пояснює всі фактори, для вивчення яких вона висувається

Г. принципово перевіряється

Д. логічно не суперечлива

Е. максимально проста

Ж. усі відповіді правильні

8. Загальне, фундаментальне поняття, що відображає найбільш істотні властивості і відносини предметів і явищ, – це: А. категорія Б. ідея В. думка Г. принцип

9. При визначенні змісту наукової проблеми (теми) необхідно:

А. з'ясувати, які явища, предмети, процеси, закономірності має охоплювати проблема

Б. визначити коло літературних джерел і документів, що є основними і вихідними в розробці проблеми

В. обмежити тему від питань суміжних тем

Г. усі відповіді правильні

10. **Теорія – це:**

А. одна з форм раціональної розумової діяльності

Б. логічно організоване знання, концептуальна система знань, яка адекватно й цілісно відображає певну сферу дійсності

В. цілісна система достовірних знань

Г. усі відповіді правильні

9. Методи навчання

Проведення лекційних і практичних занять, слайдові презентації (у програмі Power Point) по кожній темі, виконання індивідуальних завдань згідно варіантів.

Під час занять використовуються такі методи:

1) За ступенем активізації творчої активності – ділові ігри, метод круглого столу та «лабіринту дій».

2) За рівнем самостійно-пізнавальної діяльності – проблемно-інформаційні, проблемно-пошукові та дослідницькі методи.

3) Інтерактивні методи –метод сценаріїв, робота в малих групах.

4) Інтерактивні технології колективно-групового навчання (“обговорення проблеми в загальному колі”, “мікрофон”, “незакінчені речення”, “мозковий штурм”, “навчаючи – учусь”, “ажурна пилка”, “аналіз ситуації” (case-метод), “вирішення проблем”, “дерево рішень”);

5) Інтерактивні технології ситуативного моделювання (імітаційні ігри, “спрощене судове слухання” (суд prose), “громадські слухання”, розігрування ситуації за ролями);

6) Інтерактивні технології опрацювання дискусійних питань (“метод ПРЕС”, “займи позицію”, “зміни позицію”, “неперервна шкала думок” (“нескінченний ланцюжок”), дискусія, дискусія в стилі телевізійного ток-шоу, оцінювальна дискусія, дебати).

10. Методи контролю

Відповідно до «Положення про екзамен та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023 року, протокол № 10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль знань студентів проводиться під час проведення практичних або лабораторних чи семінарських занять з метою визначення знань про практичне застосування отриманих теоретичних знань студентів.

Проміжна атестація відбувається після вивчення студентами запланованої частини програми дисципліни та перевірка знань студентів отриманих під час навчання аудиторного і самостійного.

Форма проведення проміжної атестації – тестування.

Успішне засвоєння студентами програмного матеріалу є успішним, якщо рейтингова оцінка здобувача становить не менше 60 балів за 100-бальною шкалою.

Підсумкова оцінка складається із підсумків проміжної атестації та семестрової атестації, яка відбувається у формі семестрового екзамену.

Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах переводиться у національні оцінки згідно з табл. 1.

Таблиця 1. - ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано

74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

11. Методичне забезпечення

1. Підручники, навчальні посібники, практикуми.
2. Робочі зошити та журнали, науково-методичні рекомендації та вказівки.

12. Рекомендована література

Нормативна література

ДСТУ 3008-95 Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення.

Закон України Про наукову і науково-технічну діяльність //Відомості Верховної Ради України.- 1992, № 12.- Ст. 165. \3і змінами, внесеними згідно Законів до №1377-ІУ (1377-15) від 11.12.2003.

Закон України Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки//Відомості Верховної Ради України.- 2001, № 48.- Ст.253.

Закон України Про вищу освіту/УВідомості Верховної Ради України.- 2002. № 20.- Ст.134; 2003.-№10-11.-86.

Закон України "Про охорону навколишнього прир'одного середовища" від 25 червня 1991р. \ \ Екологія і закон. Екологічне законодавство України. Кн.1.-К.:Юрінком Інтер, 1998.- С.14-51.

Закон України про природно-заповідний фонд України\Відомості Верховної Ради України.-1992, №34.- С.1130-1156.

Закон України "Про тваринний світ" „03.03.1993 р., №2894-111. *Закон України* "Про рослинний світ" 9. 04.1999 р. № 591-XIV.

Закон України "Про Загальнодержавну програму формування Національної екологічної мережі України на 2000- 2015 р.р." 21.09.2000 р. № 1989-ІІІ //Відомості Верховної Ради України.- 2000, № 47.- С.405 -423.

Закон України "Про Червону книгу України", 07.02.2002 р. *Закон України* "Про екологічну мережу", 24.06.2004 р. № 1864-ІV

Земельний Кодекс України: офіц. видання .-К.:Концерн "Вид. дім "Ін Юре", 2005.-220 с.

РСТ УРСР 1743-82. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Скорочення українських слів і словосполучень в бібліографічному описі. - Введ.01.01.84.

СТП 30206/11-3.1.02-80 Комплексная система управления качеством продукции в издательстве «Наукова думка». Система стандартов на проходжение рукописей и корректур в издательстве. Рукопись авторская. Основные требования. - К.: Наук, думка, 1985.-23 с.

Червона книга України: Тваринний світ.-К.: Укр. енцикл., 1994.- 456 с; Рослинний світ,- К.: Укр. енцикл., 1996.- 606 с

Основна література

М. Євтушенко, М. Хижняк. Методологія та організація наукових досліджень. -К.: Центр учбової літератури, 2021, 340 с.

М. Корягін, В. Чік Основи наукових досліджень. -К.: Алерта, 2012, 492 с.

Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Методологія наукових досліджень. -К.: вид. Право, 2023.368 с.

О. Рундель. Наукове мислення. Видавництво Віхола, 2023, 176 с.

О. Кривонос. Методологія науково-дослідної роботи. -К.: Медицина, 2021, 160 с. Партика З.В.

Основи наукових досліджень. Підготовка дисертації. 2-ге видання,

перероблене і доповнене. -К.: Ліра-К, 2020, 232 с.

А. Конверський. Основи методології та організації наукових досліджень. Центр учбової літератури, 2021. 352 с.

Додаткова література

Н.І. Бурау, В.С. Антонюк, Д.О. Півторак. Методологія наукових досліджень у галузі.

Практикум. Вид. – КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. - 58 с.

Самсонов В.В., Сільвестров А.М., Тачиніна О.М. Методологія наукових досліджень та приклади її використання: Навч. посібник. К.:НУХТ, 2022. – 385 с.

Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). – К. : ВПЦ "Київський університет", 2018. – 607 с.

Смазнова І., Шамша І. Методологія наукових досліджень : навч.-метод. реком.для здобувачів факультету журналістики за профілем освітньої програми «Філософія медійних практик». – Одеса : Фенікс, 2023. – 46 с.

Гардашук Т. В., Філянкіна В. Освітні функції наукового мистецтва. Філософські основи наукових досліджень. Київ: Інтерсервіс, 2019. С. 132–140.

Гомілко О.Є. Публічність і громадянська позиція вченого в сучасну епоху: освітня легітимізація та цифрові виклики. Філософські основи наукових досліджень. Київ: Інтерсервіс, 2019. С. 163–176.

Гордійко Н.О. Методологія наукових досліджень. Лекції. НТУУ «КПІ», 2020. URL: <https://do.ipr.kpi.ua/course/view.php?id=2922>.

Філософські основи наукових досліджень. Від. ред. Ю.А. Іщенко. Київ: Інтерсервіс, 2019. 240 с.

Котловий С.А., Павлик Н.П., Сейко Н.А., Ситняківська С.М.Методологія наукових досліджень Навчально-методичний посібник Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 89 с.

Інтернет-ресурси:

Національна бібліотека України ім. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>

Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua/

Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України: <http://mon.gov.ua/>

Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс].

Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/> .

Библиотека Гумер [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://www.gumer.info/>

Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О.

Сухомлинського. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу:

www.dnrb.gov.ua .

Юридичний портал України : [офіційний сайт] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lawportal.com.ua .

Varota [офіційний сайт] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://varota.com.ua/2017/11/28/socialni-viplati-vid-derzhavi-yak-zrostutsocstandarti-z-1-grudnya-v-ukra%D1%97ni/>

Наказ МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12.01.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text>.